

ILICINO PIOTR

(ur. ok. 1504 r., zm. 23 III 1582 r.)

Doktor obojga praw Piotr Illicino, wykładowca na Wydziałach Sztuk i Prawa Uniwersytetu Krakowskiego, pochodził ze Sieny. Studia uniwersyteckie odbył w Padwie. Tam prawdopodobnie uzyskał doktorat obojga praw. Do Krakowa przyjechał z Węgier w 1547 r. Wykłady na uniwersytecie jako profesor nadzwyczajny rozpoczął w semestrze zimowym 1548/1549 za namową biskupa Samuela Maciejowskiego. Jak sam wspomina, został poproszony o to, dopiero gdy zaczął się przygotowywać do opuszczenia Polski. Na Wydziale Sztuk prowadził wykłady języka greckiego, literatury antycznej (w tym w semestrze zimowym 1549/1550 O mówcy Cyclerona), jako pierwszy na uniwersytecie komentował Platona (*Polityka* w greckim oryginale). W ramach wykładu prawa rzymskiego analizował zapewne *Instytucje* Justyniana, aczkolwiek brak pewnych danych zarówno co do przedmiotu wykładu, jak i samego faktu nauczania na Fakultecie Prawa (w przypadku innego Włocha, Jana Silviusa Amatusa, szczegółowe badania Danuty Quirini-Popławskiej nie potwierdziły przypuszczenia, by wykładał prawo). Podczas pobytu w Krakowie Piotr Illicino opublikował dziełko *Carmina et praefationes aliquot* (bez daty wyd.). Zostało ono podzielone na dwie części. W pierwszej, poprzedzonej wstępem dedykowanym Samuelowi Maciejowskiemu, zamieścił rozważania poświęcone naturze ludzkiej, przyczynom złego funkcjonowania Uniwersytetu Krakowskiego (*De malorum nostri temporis causa*), najlepszemu modelowi ustrojowemu państwa, instytucji księcia oraz

Strona z *Carmina et praefationes aliquot*
Piotra Illicino (BJ Cim. 84)

prawa cywilnemu. Część druga obejmuje poezje skomponowane w języku łacińskim i greckim, dedykowane Zygmuntowi Augustowi, królowej Bonie, biskupowi krakowskiemu Samuelowi Maciejowskiemu, biskupowi chełmińskiemu Stanisławowi Hozjuszowi, biskupowi kamienieckiemu Leonardowi Słończewskiemu, wojewodzie sieradzkemu Stanisławowi Łaskiemu oraz kasztelanowi krakowskiemu Janowi Tarnowskiemu.

Oprócz działalności dydaktycznej Illicino prowadził prace nad reformą krakowskiej uczelni w duchu włoskiego humanizmu. Podstawowe założenia przedstawił na wykładzie inauguracyjnym jego pracę na Uniwersytecie Krakowskim, którym zapewne była wspomniana wyżej mowa *De malorum...*, ponadto w 1549 r. wydał *Praefatio de homine et disciplinis*. Podstawowymi założeniami proponowanej przez niego reformy edukacji były: wprowadzenie obowiązku szkolnego, oparcie dydaktyki uniwersyteckiej na utworach klasycznych (Platon, Arystoteles, Izokrates, Demostenes, Ksenofont, Homer, Hezjod, Sofokles, Cyceon, Wergiliusz, Salustiusz, Cezar), usunięcie „barbarzyńskich” podręczników filozofii (tzw. Głogowitów, Brikotów), wprowadzenie humanizmu włoskiego oraz poprawa uposażenia profesorów wszechnicy. Podczas pobytu w Polsce zawarł liczne znajomości (np. z poetą i prawnikiem Piotrem Roizjuszem, biskupem kujawskim Andrzejem Zebrzydowskim, humanistą Andrzejem Petrycyem Nideckim). Niektóre znajomości podtrzymywał listownie także po wyjeździe z Polski, a podczas konfliktu z biskupem Pawłem Bornemissą szukał poparcia u Stanisława Hozjusza.

Prawdopodobnie główną przyczyną jego wyjazdu było, podobnie jak w 1535 r. w przypadku Hieronima Bucia, ustanie mecenatu po śmierci biskupa krakowskiego Samuela Maciejowskiego (zm. 26 października 1550 r.). Oficjalny powód wyjazdu stanowiła choroba. Henryk Barycz przypuszczał jednak, że decyzja spowodowana była także zmiennym usposobieniem Illicino. Warto wspomnieć, iż sienieńczyk, rezygnując pod koniec 1550 r. z wykładów i wyjeżdżając na początku 1551 r. z Polski, rzetelnie zwrócił książki do biblioteki Kolegium Większego, co nie należało do regularnych zachowań magistrów opuszczających uniwersytet, wskutek czego biblioteka ponosiła poważne straty. Do końca życia zachował życzliwość dla Polski.

Po wyjeździe z Krakowa przez krótki czas wykładał prawo rzymskie na Uniwersytecie Wiedeńskim. W 1552 r. został kanonikiem w Ostrzyhomiu, a sześć lat później prepozytem tamtejszego kościoła św. Tomasza. Następnie objął kanonię w Wesprymie, a po wypędzeniu tamtejszego biskupa Pawła Bornemissy przez Turków, podążył za nim do Nitry. W 1566 r. popadł w konflikt z Bornemissą i mimo energicznych zabiegów nie znalazł poparcia u cesarza Maksymiliana II, który nakazał mu specjalnym mandatem opuścić Węgry. W 1571 r. udał się na Morawy, gdzie objął kanonię w Ołomuńcu, sprawował tam również funkcję oficjała. W trzydziestoletnim okresie od objęcia kanonii w Ostrzyhomiu do końca swego życia energicznie zaangażował się w ruch kontrreformacyjny, wydając liczne druki, wygłaszając kazania i agitując wśród szlachty. Podczas pobytu na Morawach występował silnie przeciw unitariantom, z kolei sympatyzował z jezuitami, których wspierał materialnie. U schyłku życia

wykorzystywał kontakty z polskimi przyjaciółmi, aby nawiązać współpracę ze Stefanem Batorym. Illicino był zainteresowany otwarciem uniwersytetu w Cluj i zwalczaniem antytrynitarzy, którzy licznie osiedlali się w Siedmiogrodzie. W tym celu spotkał się w 1581 r. z samym Batorym.

Zmarł na Morawach 23 marca 1582 r.

LD wg indeksu s. 419; Barycz Historia s. 83, 290–295, 325, 720; H. Barycz, *Illicino Piotr*, PSB, t. 10, Wrocław–Warszawa–Kraków 1962–1964, s. 153–155; J. Bazydło, *Illicino Piotr*, EK 7 kol. 27–28; Estreicher Bibliografia 18 s. 559–560; HNP 6 s. 243–245; Rybicki Odrodzenie s. 368; Sondel Słownik UJ s. 522–523; W. Urban, *Akademia Krakowska w latach 1549–1632* [w:] *Dzieje UJ* s. 285, 286.

Maciej Mikuła